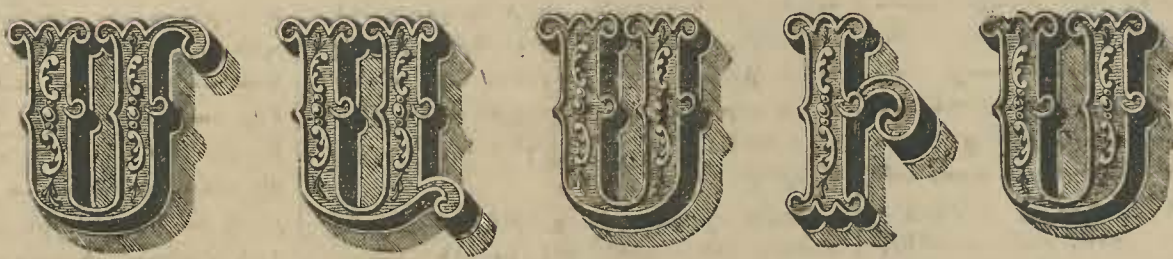

طبعة (ماتيس) غزتمسى ادارمخامسة
Համակ կամ որ եւ ինչ գրութիւն պէտք է ուղղել
Հ. ԳՈՐԻՍ ԳՐԱԳՐԱՅԻՆ ԸՆԴՈՒՄ
Գ. ԳՈՐԻՍ ԳՐԱԳՐԱՅԻՆ, Համակ Բաշա Խան
Օսմ. Խանիկի, Պանրայի փողոց, թիւ 2
Direction du Journal "MASSIS",
Galata, CONSTANTINOPLE
Les annonces sont reçues
aux Bureaux du journal

ԼՐԱԳԻՐ

10 ՓԱՐԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՆԻ

ԲԱՇԱԽԱՆԻ

ԵՒ ՏՆՏԵՄԱՆԻ

10 ՓԱՐԱ

Երեկ, «ՄԱՍՍԻՍ» չի հրատարակուեցաւ,
պարզապէս անհայտ է:

ՄՈՂՈՒՄԻ ՊԱՐԱՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տկար մարդերու սեփական յատկու-
թիւնն է միշտ իրենց անցեալով պար-
ծեալ, երբ ներկայի մէջ բան մը չեն
արժեք, կամ բան մը չեն կրնար ընել,
Այսպէս կը խորհէին անցեալ օրերը Պո-
սեյի մը կը պարծենար թէ իրենց գա-
ւառներու կրթութեան ու գաստիտա-
կութեան համար ամէն կարելի եղածը
ըրին, երբ ընդհ. տնտեսական կացու-
թիւնը լաւ էր ու թոյլ կուտար որ մարդ
մը իր զբոսանքի առատ ստանդը իր սրտի
սրտամարմինները տակ դնէ:

Այս Պոսեյի կը մտնար որ իրենց
ըրածը կամ ընկերը ոչ թէ բարեք. մը
այլ պարտականութիւնն էր մըն է. Այս-
պարտականութիւնը անքան մեծ է որ
եթէ անոր սահմանը գտնէր, պիտի
տեսնէր որ Պոսեյ Հայ գաղթականու-
թեան միջեւ հիմա գաւառներու դաս-
տիարակութեան համար ըրած ջանքե-
րը, բաղադրաբար շատ համեմատ, շատ
սահմանափակ բան մըն է:

Գաւառի որ գաւառներու ազգային —
հեղեղեցական գործերու կեդրոնը Պոսեյ
ընդունուած է, ընկալած է որ կեդրո-
նային դրութեան անխուսափելի հե-
տեւանքով, գաւառացիները իրենց դաս-
տիարակութեան վերաբերեալ ամէն նա-
խաձեռնութիւն այդ կեդրոնին սպա-
սելին, Բայց անգամ որ մի կեդրոնը այդ
նախաձեռնութիւնը ըրաւ, Միաց. Ըն-
կերութեան ձեռքով բաղադրուած վար-
ժարաններ բանալով գաւառացիին այլ և
այլ կեդրոններու մէջ, տեղային ժողո-
վուրդը անմիջապէս ցուցային որ ուշի-
մութիւնն ու ընդունակութիւնը. թա-
ղային կամ ազգային անկախ վարժա-
րաններ բացաւ և դաստիարակեց իր
գաւառները բոլորովին իր սեփական ու-
ժերով, Գաւառացիներու ընդունա-
կութիւնը անհամեմատ կերպով բարձր
է, միջավայրային և տոհմային կրթու-
թիւնը բարձրեցուց տեսակետով. այնպէս
որ վերջին տնտեսական տարդիւններին
առաջ, գաւառային որ և է քաղքի մէջ
թաղային կամ կեդրոնական վարժա-
րաններու մակարդակը շատ բարձր էր
Պոսեյ թաղային այն ողորմելի դպրոց-
ներէն որոնց շատին համար ամսական
50 ոսկին մինչեւ 100 ոսկի և աւելի
թաղը կը լինէր:

Այսպէս ուրեմն 80 ական թուական-
ներէն ի վեր Միաց. Ընկերութեան ձեռ-
քով, Պոսեյիներու ցոյց տուած նախա-
ձեռնութեան վրայ գաւառներու կրթա-
կան գործը ստացած էր այն նախնա-
կան ուժը, որու շնորհիւ սկսած էր ա-
ռաջ ելնել և պիտի շարունակէր իր
ձաժան տեղական ուժերու միջոցաւ,
որ օրը օրին կ'աւելնային՝ որքան գա-
ւառացիին իր գաւառներու գաստիտա-
կութենէն կրտսէր նիւթական և բարո-
յական չափերի օգուտներ բաղդը, Սա-
կայն երկու տարեկ ի վեր, որ ժողո-
վուրդը նիւթապէս խեղճ կացութեան
մը մէջ ինկած է տնտեսական գէշ պայ-
մաններու երեսէն, գաւառներու կրթա-
կան գործը զգալի կերպով լայն, տեղ
տեղ անոր իսկական արժեքը ոչնչի
հաւասարեցուց չափ. Ու Պոսեյի կամ
կեդրոնը, որ դեռ շատ տարիներու հա-
մար, գաւառային շատ մը տղէտ ու
դպրոցներ բոլորովին անձանով անկունե-

րուն նկատմամբ մանաւոր պարտա-
կանութիւն ունէր, այդ գործող պարա-
գաններու մէջ, ոչ միայն չափազանց իր
նպատակները, այլ անտարբեր գտնուե-
ցաւ, ու թոյլ տուաւ որ իր ձեռքով
սկսած գործը քայքայուի. ոչնչանայ:

Ինչո՞ւ հեռուները երթանք, վիճա-
կաբարական պարզ հայել մը պիտի ցու-
ցնէ թէ կեդրոնը մինչեւ որ աստիճան
կը զգայ իր պարտականութիւնը ու կը
կատարէ զայն: Միակ միջոցը որով Պո-
սեյին գաւառային դաստիարակութեան
կը նպաստէ Միաց. Ընկերութիւնն է:
Այդ ուսումնաձեռնող հաստատութիւնը
սկիզբներէ մինչեւ 48 հատ վարժարան
ունէր, որոնցմէ 4—5ը բարձր, նախա-
կրթարան, միւսները գիւղային նախա-
կրթարան: Յետոյ այս թիւը ինչպէս 30ի,
յետոյ 18ի և երկու տարեկ ի վեր 14ի,
1895էն ի վեր ուրեմն Միաց. Ընկերու-
թիւնը 14 գիւղային նախախրթարան
ունի, որոնց համար կը ծախէ տարե-
կան հազիւ 7—800 ոսկիի գումար մը:
Զմուռները ըսել որ Հայոհայեց Ընկե-
րութիւնն ալ Միացեալին ձեռքով եօթը
հատ աղջկանց վարժարաններ ունէր,
որոնք հետզհետէ փակուեցան և վեր-
ջինը Միաց. աղջկանց վարժարանը, երկու
տարեկ ի վեր գոյութեան է. Ուրեմն Պո-
սեյի հայ արական սեռը ընդամենը
տարեկ 700 լիւր կը վճարէ իր դաս-
ուսցի եղբայրներուն դաստիարակու-
թեանը համար. այս հաշուով իւրաքան-
չիւր Պոսեյի թիւն տարին 40 փարա բամբ-
իլ չիլնար. իսկ Պոսեյ հայ իրական սեռը
մէկ ստակ չի վճարեր իր դաստիարակ-
ութեանը կրթութեանը համար:

Ձեր խօսք է երբ կ'ըսուի թէ ժողո-
վուրդը տակէ յոյնեցաւ, ժողովուրդի
բազկին մէջ զբաւ չմնայ և ուրիշ շատ
մը չունի անկախ անարկութիւններ, ծը-
մաբիւր սա է որ բուն Պոսեյի տարրը
հետզհետէ զինքը չընկալաւ օտար
տարրերու ազդեցութեան տակ կը կոր-
նցնէ իր սեփական ազգ. նկարագիրը
և միւսնոյն ատեն անընդունակ կը դառ-
նայ մտածելու այն պարտականու-
թեան վրայ, զոր ունէր և ստանձ-
նած էր գաւառներու դաստիարակու-
թեանը նկատմամբ, Ասոր ապացոյցը
սա է որ Ազգ. կեդրոնական վարչու-
թիւնը ամբանքէ ի վեր Միաց. Ընկե-
րութեան նիւթական վիճակը օրակա-
րէն վրայ դրած է, բայց ինքիւր դեռ
կը մնայ հոն ուր որ էր, Հարկաւ վար-
չութիւնը պէտք եղած տրամադրու-
թիւնը չի գտնէր Պոսեյի թով գործի
սկսելու համար:

Միաց. Ընկերութեան նիւթական
վիճակը փրկելու համար ամէն Պոսեյի
և ամէն Պոսեյի գաւառացիին վրայ
պարտք մը կայ. ինքիւրը գուտ դաս-
տիարակական հանգամանք ունի, և
անհերքելի է մեզի երկրին առաջինու-
թենէն գէշ պիտի ետ բային, առնել, երբ
կայս. կառավարութիւնը անքան փութ-
կոտութեամբ ամէն կողմ կը ջանայ ծա-
ւալել ուսման բարեփոխումը:

Փափաքել է որ ազգ. Պատրիարքա-
րանը այս ինքիւրը ձեռք առնէ որքան
կարելի է օր առաջ՝ Առաջիկայ տարեկը-
նան կը ժողովնայ աւաւիկ Միաց. Ըն-
կերութիւնը գրուելու մի այնպիսի թէ
գրամական թէ կաղամկեղանով վիճակի
մէջ որ իր ներկայ գաղտնիներուն կրկնա-
պատկը պահելու կարողութիւնը ունե-
նայ:

Գ. Ա.

ՅԱՐԺԱՆԻԹԸ

Անցեալ շաբթու Առաքաղարէն գրուած
նամակ մը, խօսելով Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւններու մա-
սին, կ'ըսէր, թէ այս թաղացիներէն մաս
մ'ալ գաւառային պիտի ըլլան, իսկ այս ու
այն անձնական վէճեր իրենց կրթական
եղբայր հետ չկրցած կարգադրած ըլլա-
նուն համար:

Հոս տեղն է, որ անգամ մը կանգ առ-
նենք, դիտելու համար այն լայն խրատ-
քոր անհատական հաշիւները կը բանալ կր-
նական գաղափարի տեսակետով, երկու
բաժնուած եկեղեցիներու միջեւ, Բրիտա-
նական եկեղեցւոյ մեկնակէտը, իր սրիով
հոգեկանացում տեսակետէն դիտելով,
կ'արտայայտէ իրմէն անհատականութիւն
մը, որ հիմնուած է նիւթական հաշիւներու
վրայ: Մարդիկ կամ կուտակութիւններ,
որոնք հանրային պաշտօններու գլուխ ան-
ցած՝ կը գործեն ի շահ այս կամ այն հա-
տարակութեան, այս կամ այն եկեղեցիին,
երբ իրենց գործունէութեան ամբողջ
չընտելն մէջ, կ'ողորմեն աւետարանական
անհատական շահը գոյընթաց ընկալուած
զգալով հաւաքական ամբողջին մէջ և իրենց
անհատական շահը գոյընթաց ընկալուած
իւրեց եղբայրներու շահերուն հետ. ախ-
կա ապացոյց մ'է գործելու այն եղանա-
կին, որ բնական է՝ ամենուր կողմէն գա-
ւառում և գաւառացիութեան շարժումը
պիտի ողջունուի Այդ պարագային մէջ
գործելու այս շաղկը մեզի իրաւունք կու-
տայ արդիւնքը վերաբերել բրիտանական
բարեբար ազդեցութեանը, Բայց այնպիսի
կրթական հասարակութեան մը մէջ երբ
սրիով հասկցուած երանքութիւնները գործի-
ւոր տապալէզ կուտան հաճախ ապագա-
նեցու (Մտք. Ե. 2), ընկալած է որ տա-
րատարութիւնը ստեղծէ իր գործելու և ըմ-
բռնելու անբաժանելիութեամբ՝ զեղծու-
նեք՝ որոնք շատ անգամ վարժարաններ
այդ բրիտանականութեան գաւառական դրու-
թիւններէն մէկուն կողմէն Պատուաբեր
գործ մը վարժարանը քրիստոնէական սկզբ-
բուններէն մէջ, ամենուր հասկնալի բան մ'է,
բայց թերութիւնները վարժարանը ու գի-
ծումները բաշխելով եկեղեցիներու մէջ,
ուրիշ բան չի նշանակեր մեզի համար, եթէ
ոչ խեղաթիւրել Աւետարանի ոգին, մշակ-
չեալուով անհատներու հաւատքով ձգ-
տելով իր իշտա կրօնին, և կրօնը մեզ-
ականց նկատել տալ հոգեւոր ազատուե-
րու ստորին և գծուած վարժարանը: Կրօնը
այն ատեն գտած կըլլայ իր արժանաւոր
զինքը մարդերու առջեւ, երբ զանի վեր
նկատենք անձնական հաշիւներէ. Բայց
մարդիկ հակառակ շարունակ գեղձանկա-
ւ անկերպարան վիճակի մը վերածելու
մարդկային կեանքի ամենէն փրկարար
չարժիքներէն մի՞նչ լաւ հասկցումս ԿՐԾՈՒՆ,
կը պատրաստեն քրիստոնէական ընկերա-
բանութեան ամենէն աղտոտ էջերը: Մենք
հայերս նոյն շաղկին հետեւեցանք այն օրէն
ի վեր, երբ գաւառային թիւները սկսած ծա-
ւալ գտնել մեր թաղերուն մէջ: Ըսել չեմ
ուզեր, թէ բողոքականութիւնն ինքնին
գէշ կերպով կարգադրուած եկեղեցի մ'է,
որ մարդերու մէջ կը տարածէ կրօնով դե-
թախելու սկզբունքը, ոչ, անիկա ալ ունի
միւս եկեղեցիներուն նման՝ իր գնահատե-
լի կողմերը. անունները մեզի համար պատ-
րուակ մ'են լով. Ընդհանրապէս իրարու
կը նմանի քրիստոնէական եկեղեցիները, ու
որոնք միեւնոյն խորքէն շարունակ են, մի-
այն դաստիարակական տեսութեանց տար-
բերութիւններն են որ ցարդ անմատչելի
եղած ժողովրդական հասարակ դասակար-
գին, կը բաշխէ բաժանման վարժապետ
եկեղեցիներուն միջեւ: Նկատելի տարբերու-
թիւնը որ կայ քրիստոնէական եկեղեցիներ-
ուն մէջ, ազգայնութեան բնազդովն է
անշուշտ Հայ եկեղեցին կամ հայ-քրիստո-

նէութիւնը՝ այդ տեսակետէն դիտուած՝
մեզի համար մասնաւոր հրապարակաւ մ'ա-
նի բան քրիստոնէութեան բաժը, որովհե-
տեւ հոն կայացած կը գտնենք մեր մեր
տոհմային անհատականութեան խառնու-
մը, քրիստոնէութեան հետ խառնուած և
զարերու երկար շարքով մը արմատացած:
Ուրեմն ի դուր չէ որ մասնաւոր նախա-
ձեռնարկութիւն մը ունենանք Հայ եկեղե-
ցին հանդէպ, որ մեզի համար նախա-
կան պիտի մնայ շարունակ, իբրեւ մեր
ազգայնութեան կեդրոնացումը:

Անհատական հաշիւներով գործողներ կը
գտնուին ամեն հասարակութիւններու մէջ:
Կուգայ օր մը սակայն երբ պաշտօնեանե-
րու կամ կուտակութիւններու գեղձու-
նեցը կը տեսնուին ժողովրդեան կողմէն,
խեղդին է կը ծագի. գործառնութեանց
հաշիւներ մարքելու անկարողութիւնը,
գեղձուներ վարժարաններու անկարելի-
ութիւնը, կուտակուած դրամներ չվճարե-
լու տրամադրութիւնը, այս կամ այն ե-
կեղեցականին հետ առտուութիւն մէջ լաւ չը
կարգադրուած հաշիւ մը, թաղականի ընտ-
րութեան գեղձուները, առաջնորդու-
թիւնը, քաղաքական ամենակարգ և և
այլ անբարոյացուցիչ ու գաղափարեղ
խելիքներ. ահա ասոնք եղած են ցարդ
մեծ մասամբ՝ գաւառայինութեան
ծաւալման նպատակը պայմանները. Իրաց
այս վիճակին մէջ համարձեռ գոյու-
թիւն չունի ընտ. Տակաւին բանի
մը տարի առաջ էր. Պատրիարկ
մէջ գաւառացւորն ընդհ. մէջ էր ժող-
վուրդը մտքերը. անոնք՝ որոնք չկրցին ի-
րենց ձայնը լսելի ընել տալ եկեղեցական
պաշտօնական շրջանակներու մէջ, իրենց
ձայնը անպատուած զգացին անհատական
տեսակետով. զեղին հետեւի իրենց վարձ-
նական սովորութեան վերինը ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազանցումը, հա-
մարմանը հրաժարեցաւ զիրենց ընդունել,
և լաւ դաս մը տուաւ անոնց, Աւետարա-
նական ուղիղ սկզբունքներէ առաջնոր-
դուած Տղքի. Զմայրքի այդ վարժարանը
պատուաբեր հանգամանք մ'առաւ, նոյն
իսկ Հայ-բողոքականութեան մէջ: Հիմա
կարգը Առաքաղարէն Ս. Ստեփաննոս Թա-
ղի տեղական երկրպագութիւնը, թաղ-
այն համար, բայց տղքի Զմայրք տնտե-
սիկներով իրաց վիճակը, համարուի
չգոյութիւնը իրեն դիմողներուն մէջ, եւ
այդ առթիւ կրօնի նուազան

քերին Զինա դնելու համար, արդէն բոյ-
սին անուշիկ Զինա կը կոչուի թղթին (A
cerineae) առջեւ պէտք չէ տարակոյտով
որդէն ընել. ճշմարիտ գաւառական անուշիկ
այս վերջինն է, ինչպէս ճիշդ է նաև Բժիշ-
անուշիկ Սա. Զ. չոր ըսել սխալ է. սա-
լորը մնալով ընդհանուր անուշիկ, կը ցու-
ցնէ մասնաւոր տեսակ մը որ տարբեր է
Դաւանէն և չորքին, այս վերջինը վայրենի
է կամ չարատուտուտուած և շատ տեսակ-
ներ ունի թէ մեր անտառներու, թէ
պարտէզներու մէջ, կարծիք, գոյնի, թը-
թու, քաղցր զորք Դաւանէն նոյնպէս մեր
գաւառներու յատուկ է. բայց չենք գի-
տել թէ որ աստիճան հոսանք է Դաւան-
կան սաղորդի, զոր հերթիակը կամ աղիւս-
պով առաւելոյն կը միացնէ. սին կամ ա-
րած ըստեղծ տեղ. Իմիջ, հաղորդել չէ
նախորդի վրայ խոտուած ատեն հերթիակը
պէտք էր գիտնար. գաւառական շատ մը
տեսակներու անուշիկ. օրինակ՝ Կաղհաւ,
անձերի, յաղմախ, Կիւրի ինչպէս յիշած է
Կաղհաւը, Կաղհաւի կամ Կաղհաւի (Կաղհա-
ւի, Կաղհաւի, Կաղհաւի ?), բոլոր այս բա-
ները մէկ ծաղիկի տրուած, մեզի ծանօթ
են այնպէս գաւառական անուշիկ. իսկ
Կաղհաւը այս ցեղէն ուրիշ բոյսի մը գաւա-
ռական անուշիկ է. Աղցանի (սաղմոս)
վրայ խոտուած ատեն Կաղհաւի կամ Կաղ-
հաւի հաղորդ (Կաղհաւի Բաղնիկ) ըստեղծ
է. Կաղհաւի վայրենի, լիւր և թխուր զոր-
քին ինչ տեսակներ, զոր կարելի չէ հա-
րաւահալով գործածել. Այստեղծազգի-
ներու մէջ կ'ընէ հասարակ Բաղնիկ (այս-
ժամերի) և կ'աւելցնէ. Եղեղ չէ չիմիւր
Կաղհաւի հետ. տեղ. Կաղհաւի աղածի
Այս, մենք չենք չիմիւր, բայց ինքը ին-
քիմիւր է. նախ Կաղհաւի բառ չկայ, իսկ
Կաղհաւի կամ Կաղհաւի հաղորդի հայերէն
Բաղնիկ է Ստանցիներու լեզուով. որ այս
ժամը կը մեկնեն. կամ Բաղնիկ Սեղանիներու
լեզուով որ շատ կուտեն այս պատմութիւն
Belladonna (atropa belladonna) բա-
ռուած է միւր կամ մահացած ծոթ (չնեղադր)
ձգեցէք առաջին երկու չինքու բառերը,
belladone չինքառակն է. իսկ չինքառակ
կը
ստի այն տեսակին որ կարծիք, սղիւզա-
ծեւ, կոր, բաղմոսիկ հատիկներ ունի և
զոր կը գործածեն մարմնակն հիւանդու-
թեանց համար գաւառներու մէջ.

Primevereին քննադէպի կարելի է ըսել.
Միջինները դաւան ծաղիկ կրնան, բայց
կոտորուած անուշիկ կը գործածենք թէ
ուսկից անուշիկ է. որ գաւառական
Կաղհաւի (Կաղհաւի, Կաղհաւի) ըսելու
տեղ պարզապէս Կաղհաւի ըսելու է. որ
մեր արտաւոր նշանակող գիշ և գաւառ.
վերաբերութեան մէջ. Հոս կը վերաբը
նենք մեր բառերու վրայ ընելիք գիտ-
ութիւնները որ շատ հարեանցի էին.
Բայց ինչպէս յանձնարարեցինք, եթէ
ուսկիցինքն իր. քննադէպի բոյսի անուշիկ
տեղին վրայ ճիշդ քանակ ամենամեծ
օտարութիւնը կը մատուցանեն մեր գի-
տական լեզուին.

ԲԵՐԹՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՅՈՒՆԻՒՆԸ.—Ամառնա-
յին արձակուրդ կը վայելեն գրեթէ բոլոր
խորհրդարանները. Ձմեռնա այս մասին
շատ ճշգրտապէս է. իրեն վերջ կուգայ Բառ-
բառ, իսկ Անգլիա խղիւղներու կարեւո-
րութեան համեմատ կրկնաբարձգէ կամ կը
յապասէ խորհրդարանական նիստերը.
Աւստրիա և Գերմանիա արդէն կարելի ե-
ղածին չափ շուտով կը միաժամբն Բալթի-

րաթին և Բալթիկի նստաշրջանը փակ-
ուած տեսնել. այս երկու ստանդարտա-
կան միապետութեանց մէջ՝ խաբի աղա-
սութիւնը չենք հարկ տալ. չափով, ինչ
չափով որ կը գտնուի այն Ձմեռնային, Բա-
լթիկի և Անգլիայ խորհրդարաններուն
մէջ. Բալթիկ քաղաքականութիւնը բնաւ
զատար չունի, հոն տարբեր այն աստիճան
նեղացուցիչ ալ չեն որ չորքէ խորհրդա-
րանի անդամներու, զոնէ նախարարները
երկար արշաւներ և պտույտներ կազմակեր-
պեն կազմակերպելու համար. Ձմեռնային
մէջ մահաւանդ նախարարը շատ լաւ ժա-
մանակ կրնան անցնել օգտուելով արձա-
կուրդի վարկեաններէն. իրաւանքներու, կր-
սարձաններու այդ ներկայ գաւառական իր-
քին մէջ պարտական անձնատուութիւնը
միշտ կրնան ինքզինքնին հրաւիրուած տես-
նել այս կամ այն արձանի բացման և հե-
տեւոր հազկերով ինչ նախագահելու համար.

Սակայն ներկայ ամառնային արձա-
կուրդ վայելելու համար ամեն ժամանա-
կէ աւելի իրաւունք ունին Եւրոպիոյ պե-
տական անձինքը. Միջնադարին կացութիւն
յարաժիտի միմեկը՝ շատ գէշ կերպով
անցուած զարնան մը հետեւութիւնէն
կենտոն՝ շատ իսկ յոգնեցուց զանոնք. դի-
ւանագիտութիւնը ճշմարտագոյն նեղացու-
ցիչ երեւոյթ մը տեսաւ. և զոնէ այս տե-
ղակ կրնանք իրաւամբ մտածել թէ արտա-
քին քաղաքականութեան վարիչները, ամեն
երկրի մէջ ինքզինքնին չի շնորհաւորել
իրենց պատգամաբան պատմութիւն իրմե-
թեանց մէջ. եթէ արտաքին գործոց նա-
խարարները չորեանակ Լատիններէն խոտ-
ուաւ հարկին մէջ դրուէին, այնչափ զոր-
ուարութիւն չպիտի կրէին. որքան կրեցին
միջնադարին կապ մը խղիւղները լուծելու
ատեն. Յունական անդունդով պատմութիւնը
արդիւնք և անոր հետեւութիւնները լու-
սարանելու համար խեղճ նախարարները
գտնուեցան անանկ գիւրքի մը մէջ՝ որ կա-
րկնութիւն կրնար չորովէ շատուած մէջ.
Մահաւանդ Ձմեռնային խորհրդարանին ան-
սահման և անխել չարացիութեան պա-
տմաբանի Կարի մը Ձմեռնական շատու-
ածութեան մը որ կուտեն զոնքիս յետա-
կութիւն կը մեկնուի Բալթիկ միմեկը կը
մէ. Մ. Հանթը պարտաւոր էր միշտ է
չորաց անոր պարտաւոր իրենք՝ իր ան-
հայտ հակառակորդի ըզգիս պիտի, կամ
աւելի ճիշդը, անոնց հակառակութիւնը
գաւառացիներ համար. Անգլիայի Բալթիկ
բանին տեղիկ Կարի պարտաւոր, գործոց
խորհրդական Մ. Բալթիկ Կարի Կարի
երջանիկ համարելու է որ իր երկրին ա-
ւանդական սովորութիւնները տեսակ մը
լակեանական շեշտ կը դնէ թէ հարցապե-
տութեան և թէ, անոնց արտաւոր պատմա-
յին նախարարական և արտաքին գործոց
նախարարը. Լորտ Սալոպի կրնար հար-
բախի բանեւորով քանի մը կարճ քաջա-
րութիւններ գրիւկ պատմական կուսակցու-
թեան պիտ Մ. Բալթիկը. Հարբորթի, որ
ի զար իր հարցապետութեանց մէջ կը ջա-
նայ քաջապետ կրկնադարներ մը բարկա-
ցուտ շեշտը գնելու Այս ամեն պատմա-
րէն զատ Սալոպի իրեն Լորտ քիչ իջ
տող է. և այն տեսակէն կառաւարդ
մեզ ըսելու թէ Լորտի արտաքին գործոց
նախարար վերադարձիւմէն իմա մարքիւր
ալ շատ չի յոգնեցաւ, վասն զի նա ալ իր-

բւե մարքիւր քիչ կը խաբի Մ. Բալթիկի
և Բալթիկայ հատու, կծու, Զալթիկի հար-
ուածներուն հանդէպ քանի մը չոր բառեր
կը սահեցնէր, մերթ ընդ մերթ ընդմիջ-
ուած ֆրանսական աւելում մը, մահա-
ւանդ երբ իր պաշտօնակցին օգնութեան
կը հասնէր նախարարական տի Բալթիկի
մարքիւր.

Ահա սոյնպէս կամ գրեթէ այնպէս ժա-
մանակ անցանքին՝ միջնադարին կացու-
թեան մասին՝ Ձմեռնային, Բալթիկ և
Անգլիայ խորհրդարանները, թէհա չմոռ-
նանք ընելու թէ Եւրոպայի հայրենաւոր
մէջ միշտ երկրորդական է կերպով մը ար-
տաքին խաղաղութեան իրաւունք, և ինչ որ
ալ ըսուի, Ձմեռնային Եւրոպայի, Բալթի-
կի բանակի վերակազմութեան և Բալթիկ-
եան աշխարհագրութեան, իսկ Անգլիա
գաղթային և ապա Յոթնութեան խղիւղնե-
րով զբաղեցան մեծագոյն Ընդհանուր
վիճարանութեանց մէջ միտ միջնադար
եղած է արտաքին աշխարհագրութեանց
խղիւղը և ոչ աւելի բան մը, մահաւանդ
կեր մտածելը թէ կառավարութիւնները
միշտ կուտեն և ստուար մեծամասնութիւն
մահաւոր խորհրդարաններու ծոցին մէջ.
Ուրեմն հանգիստ թող վայելեն իրենց
արձակուրդը. Կար ինչ իսկ իրենց պատ-
կութիւնը հանգիստ չըլլայ բոլորովին.
ներքին կամ արտաքին խղիւղներէն մեկուն
գոհացուցիչ վերջին լուծում մը ցուրդ չի
գտնուելու համար. Աւստրիայ և Գերմա-
նիայ մէջ խղիւղները այնպէս ուղարու-
թեան արձանի են. Բալթիկի և Գերմա-
նիայի վիճակի մէջ. Ձմեռնային և Գեր-
մանիայի հակառակութիւնը Աւստրիայ
մէջ կը յարուցանէ ազդեցութեանց պա-
կուցիչ հարցը. Ընդհանուր կանոնական
գաղթարարները և ծառայումը խուլ կեր-
պով կը վարէ Գերմանիայի միմեկը հիմքը
Գերմանիայի մէջ. Բալթիկ պաշտօնական
ընդունելութեանց խղիւղով կը զբաղի. Գեր-
մանիայ Կարի հապաղումը ընդունուելէ
վերջ, ամբողջ Ռուսիոյ կը պատրաստուի
Բալթիկին հիւրանմարութեան արկար
մը ցուց տալ Հանրապետութեան Նախա-
գահին այցելութեան և երկու երկրներ
մէջ ծանօթ միութեան հանդէպ տեսնու
համար.

Եթէ Եւրոպիոյ մէջ ծաղկէ միւսը եր-
թանք, կը գտնուի Սալոպի որ տակա-
նին կուտեն բառուած է իր մեծ գաղթական
նութեան հետ. Բալթիկ խղիւղը կը ծան-
րանայ ապանական հայրենաց ցամաքա-
յից. Գաղթարար Եւրոպիոյ ուժերու վը-
րու. Գերմանիայի անհատական վարկեան-
ներուն մարդիկ շատ չեն իմանար վրան-
գը, վրաւոր. ասոր վարկեան ապագայը
տեսաւ Եւրոպայի Բալթիկ պատմութեան
մը վերջնական, Սալոպի պիտի տեսնէ
իր հարկաւոր, երկրին ներքին և քա-
րայական անկումը, և ինչպէս համար.—
Ուրեմն Եւրոպայի մէջ ժամանակին չգոր-
ծարարութեան համար.

Անոնք որ քիչ շատ կը հետաքրքրուին
Եւրոպայի քաղաքական ներկայ կացու-
թեան վրայ. մեզի հետ համաձայնեցով պի-
տի կրնան ըսել թէ չկայ ո ու և Եւրոպա-
կան ընդհանուր խղիւղ մը որ մահաւոր
րապէս զբաղեցնէ մեծ տեղութիւններ ի-
րենց բուն երկրին մէջ. Արտաքին գաւա-
րութիւնները սա՛ օգտուր ունեցան Եւրո-
պայի մէջ.

Եւրոպայի մէջ ծաղկէ միւսը եր-
թանք, կը գտնուի Սալոպի որ տակա-
նին կուտեն բառուած է իր մեծ գաղթական
նութեան հետ. Բալթիկ խղիւղը կը ծան-
րանայ ապանական հայրենաց ցամաքա-
յից. Գաղթարար Եւրոպիոյ ուժերու վը-
րու. Գերմանիայի անհատական վարկեան-
ներուն մարդիկ շատ չեն իմանար վրան-
գը, վրաւոր. ասոր վարկեան ապագայը
տեսաւ Եւրոպայի Բալթիկ պատմութեան
մը վերջնական, Սալոպի պիտի տեսնէ
իր հարկաւոր, երկրին ներքին և քա-
րայական անկումը, և ինչպէս համար.—
Ուրեմն Եւրոպայի մէջ ժամանակին չգոր-
ծարարութեան համար.

պայուց համար, որ զոնէ ներքին նոր
գաւառութեաններ չհանելու համար իրենց
խղիւղները քիչ շատ անուշ տեղ կը կա-
պեն իրենց մէջ. Ձմեռնային Եւրոպայի
համաձայնութիւնը, Բալթիկեան ստացուա-
ծոց սահմանը ճիշդու համարակալան յա-
թութիւն մը. արդարութեան դատին կող-
մը չահաւած. Ձմեռնային Գերմանիա ան-
չուկ իմա՞նք ներքին Բալթիկեան ըրգար-
ձակ հարկու միտարարած սահմաններուն
վրայ. Գերմանիա ներքին որ Ձմեռնային
ընդարձակ այլ անպտուղ երկրներ իւր-
ցնէ ֆրանսական Բալթիկի ծամբան ապա
հայելու համար, իսկ Ձմեռնային ներքին որ
Գերմանիա չահի պողպար գաւառները.

Ուրեմն ամառնային արձակուրդը կը
նան վայելի Եւրոպայի պետական ան-
հատութիւնը բանի որ սուր խղիւղներ
անհատական չպիտի ընեն գիւրքի. Եւրո-
պական կացութիւնը բառին ճիշդ իմա-
տով՝ խաղաղասիրական է, ասոր վրայ
տարակուսել աւելորդ է. Անգլիայ խղիւ-
ղը տարբեր կերպարանք չկրնար ու-
նի Եւրոպայի համար, երբ անպակաւ
պատերազմը ծաղի Միացեալ Նահանգաց և
Ձմեռնային միմեկը Հալթիկ (Սալոպի) կը
գիւրքեան խղիւղին առթիւ. Այն ատեն
Եւրոպա կրնայ կամ ակնաստես ըլլալ
կամ իրաւարար, եւ այս պարագային
զարմաշ Եւրոպական խաղաղութիւնը զերծ
է վտանգէ.

Անվիւր. — Մովսիսի նախարարը նոր
նաւերու շինութեան համար 500,000 ոսկե-
ւոյ վարկ մը խնդրեց. Մ. Կոչին կրէ թէ
օտար ազգներ որչա՞մ ըլլալով իրենց մար-
տանակներ աւելցնել, Անգլիա ևս անմի-
ջացէն նոր նաւեր պէտք է չինէ. Նախա-
րար կառավարել չորս խիտ արագաշարժ
յաւառարկներու շինութիւնը, Նոր թոր-
քիւհաւածներու համար ալ 60,000 ոսկի
յատկացուած է.

Գերմանիա. — Վիլհելմ Կայսր յուլիս
31 ին (չորաթ օր) ներկայ եղաւ Վիլհելմ
հալթիկ մէջ Ա. Կարպի զրահաւոր մը ծով
իշխելու հանդէպ.

ԱՄՍՏՆ 30 Յուլիս. — Այսօր գաղթա-
կանութեանց պաշտօնատեղը հասած հե-
ապար մը կը ծանուցանէ թէ բնիկ ցեղեր
վերականգնելու իրենց յարձակումները Սֆի-
ւա խաղաղութեան համաձայնութեան հաստատուած
Մալթիանի անդրկալան բանակաւորացի
զին. Ապագային բաղմոսիւն էին և
ծանր կորուստներ պատճառած են անգ-
լիական զորաց. Օգնական գիւրքերներ
խղիւղեւած են, որ անմիջապէս պիտի զը-
կուին ցեղերու այս նոր ապագայութիւն-
ը զարկու համար.

Պոմպային կը հեռագրուի թէ Հնդկաց
չոր ժամը երկրորդ կը սատականայ.
ԲեճճՅ. — Զգալի ձգտում մը տեսն
կած է քաղաքական կացութեան մէջ. Թա-
գաւոր-Կայսրը վաժաբելով ամեն կուռի
առաջին ատենի, Պ. Պաշտի քաղաքացաւ
մտիկ ընել խորհրդարանին Նախագահին
կողմէ կը ծաղկէ միջնադարական վարձերուն,
և բացարձակապէս խոտուեցաւ թէ մամուլ
օրէքներ շատ մը յորուածները պիտի բա-

րեփոխուին ընդդիմադիր կուսակցութեան
պահանջածին համեմատ Միւս կողմէ ընդ-
դիմադիր պիտի խոտուեցան յորդորել ի-
րենց բարեկամները որ բուհարկին Աւստրո-
Հունգարական իրաւարանութիւնը Ուրեմն
կը յուսացուի թէ խորհրդարանական և
նախարարական ամեն տաղնապ առժամա.
պէս գոյութիւն չպիտի ունենայ.

ՎԱՆԻՆԻՍԻՆ. — Մար Բիւրի նախագահ
յաջադարեց թէ Միացեալ Նահանգները
պէտք է մերժեն արձաթուր Ներկեալադա-
կանութեան կուսակցութիւնը շատ զգածուած
են.

ԱՌԵՆԻ. — Սիւրբոս սեղանաւորը Բա-
րիզ գիւղացի որ կը յուսայ փոխաւորել
միմեկը պատերազմական տուգանքը վճա-
րելու համար.

ՊԵՐՈՒՆ. — Վիլհելմ Կայսր Նորվեկիա
յէն գաւառաւոր. պիտի երկայ տեսնուի
Պիլմարզ իշխանին հետ Վալթերսէ գորա-
վարին տունը. Այս վերջինը իշխանին քա-
ղիւղում է նախարարապետութեան թիկա-
ծու է.

Անգլիական կառավարութիւնը այսօր
խմացուց թէ մէկ տարիէն իրեն չեղեալ
պիտի նկատէ Գերմանիոյ և Անգլիոյ միմեկ
կերուած 1865 յուլիս 30 ի տուտարական
դաշնագրով.

ԱՐԱՐԶ. — Պ. Կարպի ձեռնորդեալ ի-
րան և Բալթիկի կայսր թագաւոր օգոս-
տոս 4 ին պիտի տեսնուին Սինայի մէջ.
Հիմար. — Զորաց կը ըլլի թէ տի Բա-
լթիկի դահլիճէն մէջ նախարարական փոփո-
խութիւն մը պիտի ըլլայ. Արաւարութեան
գործոց նախարար Մ. Բոթալի պիտի յա-
շտգէ Մ. Զանարաթիւր.

Կը ծանուցուի թէ Մորա տի Լալիւր.
նօ զորավար Մ. Բեղարպուրի խոտու-
գիսպան կարգուած է հանգուցեալ Մալթի
տի Պոլի մարքիւր տեղ.

Բեղարպուր օրաթերքը կը հերքէ
Թալի տուած լուրը՝ որպէս թէ պաշու-
թիւնը կը գտնուի Բալթիկ և Անգլիոյ յա-
րաբերութեանց մէջ.

ՎԻՆԵՆԱ. — Անգլիական անձրեւներուն
պատճառաւ Վիեն և Գաւառ գետերուն
չորեակը սատակ բարձրացան ճաղարին և
արուարձաններուն մէջ. Շատ մարդիկ
ստիպուեցան իրենց տունները թողուլ.
Գաւառի եկած լուրերն ալ չուրբուա ա-
ճած մը կը ցուցնեն. Շատ կամուրջներ
փլած են. Երկաթուղեան հաղորդակցու-
թիւնը ընդմիջուած.

Գիտութեանց Ակադեմիին նախագահ
Արեւիկ նշանաւոր պատմաբանը մեռաւ.
(Մեռած էր 1819 Յուլիս 10 ին).

ԲՈՐԹՈՒՆԻՍԻՆ. — Սիւրբ թագաւորը
հոս հասաւ.

ԲԻՆ. — Վիլհելմ Կայսր հոս ժամանեց
ԲՈՐԹՈՒՆԻՍԻՆ (Գերմանիա). — Պոլկարիոյ
իշխանը երկէ կուտ.

ՍԻՄԼԱ (Հնդկաստան). — Երեկ և նա-
լեքնայ օր սաստիկ կուռեղ տեղի ունե-
ցան բնիկներուն հետ 13 անգլիացի մե-
ռաւ և 43 վերաւորուեցան. Մալթիանի
պահարկաց թիւը տեսնուեցաւ համար զը-
րուած զորքերը հասան, որոնք ապա-
տաւորեանք վրայ յարձակելով փախու-
ցին դանդա. Անգլիացի մէկ մեռաւ և
18 վրաւոր միայն ունեցան.

Ս. ԲեճճՅ. — 1 օգոստոս. — Զարը
հրամայեց փութացնել Մալթիոյ երկա-

ԹԵՐԹՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻ (14)

ԳԱՄԻԼ ԲԵՆ

ԸՆԿԵՐՈՒՅԻՆ

Եւ անմիջապէս Ուրեմնի հասցեաց թէ
նախաճաղի շարժի կրնայ դալ, վասն զի
կարեւոր գործ մ'ունենք. հորդուեալ նուազուրդ
մը տեղի պիտի ունենար...
Այս մանրամասնութիւնները ինչ պէտք
ունենին Ուրեմնի. Միւս կողմը դարձաւ, ար-
ուաւոր բարձրի վրայ, աշքերը ամալութեան
մէջ... Լուի նայեցաւ, անոր զեղեռութեան
լուրէնէն յանկարծակի գալով.
— Հիւանդ ես, սիրելիս
նոյապէս նէ այս քնքուշ և արգանատու
չեղան վրայ.
Լուի յարեց մեղմ յանդիմանութեամբ մը.
— Բայց չեմ ուզեր թեղ տխուր տեսնել,
այս աստիճան սուգորհալ...
Եւ ներս բաղկերակը կը փնտռէր փա-
րուկ դատակին վրայ.
— Ինչանդ չեմ, Լուի.
— Ուրեմն ինչ... ինչ...
Այո... ինչ... ինչ ունէր նէ... Ու-
րեմն, Աստուած իմ, ինչ ունէր սա՛ կրե-
րը, որ բնաւ չեն կրնար խաղաղ, գոհ ըլ-

լալ... Կենքը ո՞րքան ալ դիւրին է հեւա,
երջանիկ ըլլալ... Այո, ո՞րքան հաւատարա-
կութեանց գործի են սա՛ խեղճ էակներ...
Գերի են իրենց շղիւղներ, իրենց անհա-
ղիստ, տեսնուող ուղեղին ձեռքը... Եւրո-
պական շինելով վիշտեր, երեւակայական
ցաւեր... ուղեղներուն պէս անպակելով
իրենց և իրենցներու գոյութիւնը...

Ուրեմն աշքերը կը զոյգեր, ցաւաղին.
— Ալ չեմ գիտեր... չեմ ուզեր փնտը-
ռել... Վիշտ մ'ունիմ, տհա ամենը...
— Զի կը տրտմեցն

Քուրդոյն չի նույնիսկ Ռուս չինական Պանդան տակերկու մեծ նաւեր պատ ըստեց պէտք եղած նիւթերը Սիմկարի գետը փոխադրելու համար:

ԲԱՐԻՉ.— Գաղթականութեան նախարար Մ. Անտոն Լըպոն արդէն ի մօտոյ այցելել Սենկար և Թուրքիոյ:

ՊՐԻՆԻՍԻԼ.— Բացորոշապէս կը հերքուի Վիլհելմ Բ. Կայսեր Պրիւսիայ այցելելու լուրը:

ԼՈՏՏՈՆ.— Սիմի Թագաւորը երէկ Լոնտոն հասաւ, ուր պիտի կենաւ մինչեւ 6 օգոստոս:

Ռուսական կարող թագաւորին, Սիմի թագաւորին և Պուրկարիայ Էլիսաիին միջև տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ ֆարապար, օգոստոս ամսուն մէջ:

ՊԵՐԼԻՆ, 1 օգոս.— Վիլհելմ Կայսեր Հոլանդիայի զբօսանաւուն պիտի ընկերանան 11 մեծ մարտանաւ, Կայսեր Ռուսիա ճամբարդներուն առթիւ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Հանեա.— Ընկաւ փաշա հետեւորդներով հոս հասաւ: Օսմ. բերդէն բարեկեանք տրուեցաւ թուրքներէ 19 հարուածներով: Տեղացի ժողովուրդը, Օսմ. զինուորները եւ բազմաթիւ ու զինուորական պաշտօնականները զայն զինուորական գաղան էին նաւամատոյցին վրայ: Ժողովուրդին ցնծութիւնն ու խաղաղասիրելը անսահման էր: Կը յուսացուի թէ ընկաւ փաշա չէ թէ միայն բանակին հրամանատարութիւնը պիտի վարէ այլ կողմին քաղաքական իշխանութիւնն ալ պիտի ստանան: Կրեմլին ընդհ. ժողովը Արմէնիայէ Արիւմանի քիչը պիտի փոխադրուի: Կրեմլին թէ իսլամները իրենց աւետարանները սնուցանելու համար ձիթնիները կտրելու ստիպուած են:

Կ. Պոլիս.— Հայտնութեան նախական պայմաններու բանակցութիւնները գոհացիչ համաձայնութեամբ տաւած են: Կը յուսացուի որ մօտերս ստորագրուին:

Հանեա.— Անգղիացի զինուորները Գանտարի մօտերը չըման մը կատարած աւանդապատմութեան հրապարակումը անոնց պարպեր են անոնց վրայ:

Ընկաւ փաշա, առանց համադրեալ, ժողովուրդներուն այցելեց խաղաղական դաւադրանքին մէջ. ժողովուրդները փոխադարձ այցելութեան գաղան ապա:

Զինուորական նախկին հրամանատարը թէմիթի վրայ Պոլիս ուղեւորեցաւ:

Զինուորական հայտնութեան բանակցութիւններու առթիւ հետեւեալը կը գրէ.

Օսմ. կառավարութիւնը խաղաղութիւնը ապահովելու համար ինչ որ պէտք էր լուր: Օսմ. կառավարութեան առաջարկած պայմաններուն եւրոպայի մը մէջ տրուի մէջ հակառակութեան թէեւ, ինչպէս դարձեալ Օսմ. կառավարութեան խաղաղասիր փափաքներուն չնորհի վերջ պիտի գտնայ:

Յունաստանի վճարելիք պատերազմական տուգանքը իր հին առեւտրական շահերէն չի պիտի վերադարձուի:

Հայտնութեան պայմաններէն մին այսօրն իրենց զեղծումները մէջտեղէն պիտի վերցնեն:

Ներկայ պատերազմին առթիւ Օսմ. կառավարութեան ազդեցութիւնը եւ ներքին ուժը, կրկնապատկուած է:

Էլեյն Նիւ-յ կը գրէ թէ հայտնութեան պայմանները մօտ օրերս պիտի ստորագրուին:

Եւրոպայի հիւանդանոցը դարմանուող վիրաւորներէն երկու սպայ եւ 51 զինուոր եւ կիւմիչ Սուլի հիւանդանոցէն 18 զինուոր կատարելապէս առողջացած ըլլալով թափուրհի եղան:

Գանտարի կողմերը շրջաններ ինչ մը եւս ընդարձակուեցան: Ապստամբները կրկն քրեկ կարգ մը անգլիացի զինուորներու վրայ որ սոյն շրջանին սահմանին մէջ չըլլան կը կատարէին. սոյն գէպը տեղի ունեցաւ ընկաւ փաշայի կրեմլ հասնելէն առաջ: Հանեա է կը գրեն թէ ընկաւ փաշա այս օրերս ընկաւ եւ անկից Գանտարի պիտի երթայ եւ թէ այս միջոցին ապստամբները իրենց ընկալքը փոխել են նոյն իսկ Օսմ. կառավարութեան զինուորը եւս ինչպէս մը առթիւ:

Յոյն սեղանաւոր Պ. Սիմիոս օր Բարի միջոցաւ, կը յուսայ փոխադարձութիւն մը կընել պատերազմական տուգանքին վճարման համար:

Լարիսի կառավարիչ Սէյֆուլլահ փաշայ պաշտօն յանձնուեցաւ քննել թէ սալոյ զանազան մասերը ապահովուի համար ընտելեցնելու բարձրութիւնը:

Լաօի կառավարիչ Էնկը փաշա պաշ-

տօնական յայտարարութիւն մը հրատարակելով ծանուց թէ Վալո և Թիւսալիս դաւնայ ուղղորդելու իր նշ հետ պէտք է ունենան իրենց ընտանիքն. հակառակ պարագային չը պիտի ընդունուին:

Ընկաւ փաշա ապստամբներու մօտին խօսակցութիւն մը ունեցաւ: Հանեա իր կարգի պիտի հետ եւ ասոր վրայ ապստամբներուն վերջնական եւ խիստ հրաժանելու տուաւ:

Կրեմլին քրիստոնեաներու ժողովը, որ Արմէնիոյ զիւղը գումարուեցաւ, ապստամբապետներու եւ այլոց պատուերները զրկեց արդէս զի իսլամ տուներու կամ զիւղերու վրայ ունէ յարձակում չընեն:

Մուսկով Բանկար իր տէլ. թեան տեղեկ. զիւր մը զրկեց օրուն մէջ կը չեղէ օտար զինուորներու յաւերման պէտքը: Իսլամ այս մասին, պատրաստակաւութիւն յայտնած է:

Վալո.— Եւրոպայէ բազմաթիւ օտար կաններ կուգան հոս: Առեւտրը լաւ է, Թիւսալիս մէջ չափազանց տաք կընէ թիւն, բայց ընդհ. առողջութիւնը կատարել է: Վիլհելմ.— Պ. Ռուլի Աւստրիոյ Հունգարիոյ զեպպանին գրեթեամբ մը իմացուց թէ Յունաստանի մէջ անձնութեամբ կը սպասուի վարկեան մը առաջ հայտնութեան կըման:

Յունաստանի թագաւորը հեռագիրներ ուղարկելով Վիլհելմ Բ. ի, Թուրքիոյ վրէժաւորեց պատերազմական տուգանքին համար դարման մը գտնել ինչպէս:

ԱՊՐԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իսկիւտարի Ս. Կարապետ թաղի ժողովուրդն ինչպէս, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը շարժել իրիկուն իսկիւտար անցաւ, ուր արժանաւոր յիշ պատմութիւնը ընդունուեցաւ:

Եւրոպայի իրիկուն կրօնական արարողութեանց ներկայ գտնուելէ վերջ հիւրանկարեցաւ թաղ. խորհրդ. Առեւտրական Այկրան էֆ. Այկրանեանի կողմէ, որուն տունը գիշերեց, Կիրակի առաւօտ ամիսը Սկիւտար օտքի վրայ էր. գունգաղունը կը գիւրը բարձրութիւնը Ս. Կարապետ եկեղեցին, ուր պիտի պատարագէր Ն. Բ. Սրբազնութիւնը: Եկեղեցին լեցուած էր, եւ մեծ էր ուղեւորութիւնը Ս. Պատրիարք Հօր անգրանիկ այցելութեան առթիւ: Օրուն տունէն եւ ներկայ ժողովուրդն ուղեւորութեան եւ համակրութեան ներշնչուելով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը խօսեցաւ մին այն ազդեցիկ քարոզներէն որ Ն. Սրբազնութեան գերազանց յատկանիշը կը կազմեն: Վարդապետի տունը բացաւ, այլակերպութեան վարդապետութիւնը մեկնեց, հիւանդի նմանութիւնները գտնուելով միջնարկան բառեր արտասանելով աշխարհի վշտացեալներուն եւ սպաւորներուն համար: Օգը խիստ տաք ըլլալով եւ դժբաղդաւոր եկեղեցին պէտք եղած պատրաստութիւնը չունենալով ժողովուրդն հանգստութեան համար (ամէն մարդ զրկելէ ստիպուած էր ոտքի վրայ մնալ, վասն զի եկեղեցւոյն սալալատակը մերկ էր բոլորովին), Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կէտ ժամէն քիչ մասեղի միայն խօսեցաւ, սակայն բարոյն ազդեցութիւնը դարձեալ կատարեալ եղաւ:

Եկեղեցւոյ աւարտումէն վերջ Ն. Սրբազնութիւնը կէտ օրուն ծաշն ըմբ Առեւտրականութեան տան մէջ, եւ ժամը ճիւն նախադասեց Ս. Խաչի վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանգէին (Ն. արուն համար յատկապէս հրաւիրուած էր շարժել իրիկուն Ս. Խաչի թաղ. խորհրդին եւ Հոգաբարձութեան կողմէ: Հանգէնէն վերջ Ն. Ամենապատուութիւն փոխարքայ այցելութիւն տուաւ Ս. Խաչի քարոզիչ Գրե. Ալաթճեան Սրբազանի, վսեմ. Ստեփան փաշայի, որ շարժել իրիկուն փոխարքայ եւս այցելել Ն. Ամենապատուութեան Սկիւտար ժամանելէն անմիջապէս վերջ:

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ եւս իսկիւտար հիւր մնաց ճարտարապետ Միքիտոսեան Մ. Գրիգոր Էֆէնտի տունը, եւ իրիկուն դէմ զբօսաւ:

(*)—Սոյն հանգէին նկարագրութիւնը վաղուան թուով:

կան պտոյտ մը կատարեց Զամբալի կողմերը:

Ն. Սրբազնութիւնն այս առաւօտ Պատրիարքարան կիլիէ:

Ուրբաթ առաւ Ս. Պատրիարք Հայրը Կայս. Պալատ Էլ թաղով. տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վիլհ. Սուլթանին անձնական քարտուղար Թահսին պէյի հետ:

Ուրբաթ առաւ Պոլիս հասան 15 օրերի հոս, արդէն 10ը երեւոյթի եւ 5ը Սանցի են: Պատրիարքարանէն զրկուած յատուկ պաշտօնեայ մը որբերը չուենաւէն հանկու Պատրիարքարան առաջնորդեց ուր քիչ մը ատեն մնալէ յետոյ Հիւանդանոցի օրհանգը տարուեցաւ:

Տ. Պետրոս օրհանգի Սվազի վիճակաւի դարձելու նկատմամբ ընդարձակ տեղեկագիր մը ներկայացուց Խառն ժողովին, որ իր յարգ. նախնի պիտի քննէ դաշն:

Դատաւարական Խորհուրդը ուրբաթ օր նիստ ըրաւ Պատրիարքարանի մէջ, առժամային նախադասութեամբ Տ. Զաւէն վարդապետի եւ ատենապետութեամբ Յովհաննէս Էֆ. Պոյաճեանի:

Կը լսենք թէ Տ. Պետրոս օրհանգի վաղը, Բ. Գուրը կը թաղուի Մեծ. Եպարքոսին հետ պիտի տեսակցի:

Ազգ. Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութիւնը ի մօտոյ վերջնականապէս պիտի ընտրէ նոյն յարկին տնօրէնը, կը փափաքեն որ ընտրութիւնը կատարուի կարող եւ անձնուէր պաշտօնէի մը վրայ, որպէսզի նորանոր դիտողութեանց և վիճարանութեան առիթ չը տրուի:

Մէկ երկու ամիս առաջ Ուսումն. Խորհուրդը Ազգ. Մասնադարանի մասնախումբ մը ընտրած էր: Միջեւ ցարէ նոյն մասնախումբը գիւտին ընտրութեան համար միայն ի նիստ գումարուեցաւ: Դաւաթի մասնադարանին համար նոր աշխատութիւններ չեն պահպար:

Կը լսենք թէ նոյն մասնախումբին առեւտրական հրաժարած է իր պաշտօնէն:

Պատ. Ուսումն. Խորհուրդը նկատուելութեան առեւելով Մալի մէջ իր քարտուղարին մէկ արարքին դէմ եղած անհարկութիւնը, քննութիւն րացած էր: Բայց կը դարմանան թէ քննութիւնն արգելուելով իմաստը համար մեր ունեցած փափաքին գոհացում չարուեցաւ: Գործիկ զեղծումները հրապարակագոյժ ընելով, չափով մը արդիւած կըլլանք մեծ զեղծումներուն համարձակութիւնը:

Գաղով մեր մասնաւոր տեղեկութեանց, կիմանալ թէ քարտուղարը Գրեմական Յանձնաժողովէն երկու մեծիւս Կահալէն է իրեն շուէր: Սակայն ինչպէս համաձայնեցնենք շուէր սեղի ինչպէս պահպանուի իրեն:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Բ.— Իսկիւտար Ս. Կարապետ թաղի ազգային վարժարանաց քննութեան և Պալատի վարժարանայ պարգեւաբաշխութեան հանգէին առթիւ հրաւեր եկած ըլլալով, օրոշուեցաւ ի դարձ զինկ ատեն միայն կանոնին տրամադրութիւնը:

Թ.— Պէշիկմաշի Մարքուհեան երկուսեւ վարժարանաց հոգաբարձութիւնն խորհրդի ուղղեալ գրութեամբ մը յայտնելով որ իւր վարժարաններու անցեալ չըլլանք բարձրագոյն դասընթացի ուսումնասիրութեւ, ըստ տրամադրութեան կառավարան կանոնադրել շրջանաւարտին ընդհանուր քննութիւնները իրենց անարտական քննութիւններուն անցելու, այս ժամին հրահանգ կը ինքերէր խորհրդի յանձնաժողովին: Քննիչ յանձնաժողովին որ միանգամայն պաշտօն ունի կատարել նաեւ մարաքաղաքին ազգ. վարժարանաց շրջանաւարտից քննութիւնները:

Թ.— Խորհուրդն ասիէ առաջ Պանարմայի Հայ դիւղի ազգ. վարժարանաց

վիճակին վրայ քննութիւն մը կատարելու պէտքն զգացած և առ այս հարկ եղած հրահանգն տուած ըլլալով ինչեալ զիւրի թաղ. խորհրդին իւր երէկի նստին մէջ առ աղ. ներկայացուց տեղեկագիր մը գոհացութեան տեղեկացաւ թէ նոյն զիւրի վարժարանը, հակառակ եղած տարածութեան, քարտուղար վիճակի մէջ կը գտնուի:

ԺԱ.— Սյունիէն Օրիորդ Զապէլ Եղաբեան և Բերայէն Օրիորդ Մէլինէ վաղիտեան վարժարանաց վկայական ինքնաւ ըլլալով, օրոշուեցաւ առաջնորդ զինկ նկատուելութեան առեւել. քննութեան քննիչ յանձնաժողովի տեղեկագիրն ներկայանալէ յետոյ, իսկ երկրորդին ինքերէր յանձնել քննիչ յանձնաժողովին: ԺԲ.— Բառ յանձնարարութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, ուղարկութեան առաւ Կիւրկանեան անուն եղբայր մէկ գրութիւնն որով կառավարէին արտօնել զիւրինք Ամ. օրոշ եկեղեցւոյ շրջափակի մէջ աղ. նախարկութեան մը հաստատութիւն համար:

Խորհուրդն սոյն գրութեան կրկնած, հիմնել վարժարանին ուսմանց յայտարարել և այլ գրեթե օրոշ յանձնել իրանդամներին Յ. Գուրգէն Էֆէնտիին: Երկուսի ղեկավար մը ներկայացնէ, ըստ այնմ կրկնորդ տեղեկագրուելու համար Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր:

ԺԳ.— Մայրաքաղաքին աղ. վարժարանաց երկը շրջանակներու այցելու տեսչաց պաշտօնին համար ընդամենն 16 ընտրելիներ ներկայացած ըլլալով, Խորհուրդն սոյն ընտրեցաւ մասին հարկ եղած օրինական քննութիւններ կատարելից լսող, անոնց մէջէն դադարի քուէարկութեամբ պատրաստեց ընտրելուց երկուստից ցանկ մը զոր պիտի մատուցանէ Պատ. Գաղաքական Ժողովի նկատառութեան:

Ասոնց վառ գաղաքացւ 20ի չափ կրթական մասնաւոր ինչպէս:

Կը լսենք թէ Գրեմական և Ուսուցչութեան ընտրեցալ քննիչ յանձնաժողովի անդամներն անմիջապէս մտադիր են հրաժարել, թէ Ուսումն. Խորհուրդը պիտի իր վերջին օրոշման վրայ, այսինքն իմէ իրենց նիստերը փոխանակ Դաւաթի խորհրդարանը գումարելու, ստիպուած ըլլան Պատրիարքարան երթալ:

Գրեմական խորհրդ

ՊԱՅՏՈՆԱԿԱՆ

Սուրիոյ Տոմա գաւառակին դալմա. դամ անուանելու Զիլի նախկին գալմադամ Միտհաթ էֆ:

Թաղապետ Զիլի նախկին տեւտուց Երուսաղիմի իւր և Ս. աստիճանը տրուեցաւ:

ՊԱՏՈՒՆԵԱՆ

Գէօթիլեմէի կառավարիչ Մ. Տիմիլի Գէնչաղի Բ. Կարգի Մէճիտի տրուեցաւ:

Էտհէմ փաշայի պատերազմական թիւնուպան Մուսթաֆա պէյի Դ. Կարգի Մէճիտի տրուեցաւ:

ՊԱՅՏՈՆԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒՅՈՒՄ

Գարաապի կառավարութիւնը Կայս. թիւնուպան, հեծելազորաց զինուոր թէվ. ֆիդ պէյի և թիւնուպանից զորաց հաշարաւ Զիլի նախկին պէյի, Գոլ աղաթի Բաղալ պէյի և արտաքին գործիչ նախարարութեան թիւնուպան Հասան էֆ. Նիլ պատուանդանի Բ. Գ. Դ. և Ե. աստիճանները շնորհած ըլլալով, Կայս. Իրաւէ մը գործածեց այդ պատուանդաններու գործածութիւնը:

Որբաթ օր Սկիւտրի արարողութեան հանդիսատես ըլլալու գաղան էին Ռուսական զեպպանը և զեպպանէին ուղեւորապէս Բ. Թաղապետը, Պարսկական զեպպան, Միքիտոսեան, Գրեմական Կարիք Սալի բիլի Տօք. Նադէն, Գէօթիլեմէի կառավարիչ Պ. Տիմիլի Օնիտի և ուրիշներ: Ներկայութեան ոմանք սենեկապետ Էմիլ պէյի միջոցաւ արժանացան վիճ. Կայսեր մեծարանքներուն:

Սկիւտրի արարողութեան յետոյ, Միքիտոսեան Սահման Խան մասնաւոր արտօնուած վիճ. Սուլթանին ներկայացաւ ուղեւորութեան կերպով:

Տես չորրորդ երեսը ներքիններու մէկ մասը և երկրորդ շահած թիւները:

ՇԵՐԱՅԵՐԱՅԵՐ
Aachner et Munchener
Ապահովագրական (Ինսուրանս) ԷՔՍ ԼՅ ՇԱՐԵԼԻ
Պարոն.

Պատիւ ունինք ձեզի իմ պնդելու թէ Պոլսոյ մեր գործակալը անուանած ենք Պ. Ալպէս Է. Մալիս: Եր արտօնուած է մեր անունով ստորագրել ընկերութեան հետեւեալ տնտեսութիւնը.

Maltass et Cie.
Եր արտօնով որ պիտի հաճիք իրեն յաճախող ձեզի պատուել կը խնդրուի Պարոն օր Հանք օրհանգի կը:

Յանուս Աստիլի և Միլիտին Կիւրուքիւն Տօք. Զօրէնութիւն
F. Schroder
Թիւ 183 1—5

Պարոն.
Պատիւ ունինք ձեզի իմ պնդելու թէ մեր հրաժարականը ասիւր London Assurance ընկերակցութեան քննութեան համար Aachner et Munchener d'aix-la-chapelle ապահովագրական ընկերութեան ներկայացուցչի պաշտօնը. Կը խնդրուի որ պիտի շարունակէ ձեզի պատուել ձեզ յաճախութեամբ:

Բեղաւորեցէր կը: Maltass et Cie.
1—5

Գ. Ս. ՄԱՐԿԵԼԻՆԻ ԶԵՆՈՒՅՈՒՄԻՆ
ԿԱՐՏ ԵՒ ԴՐՈՇԱՄԱՐՈՒ ԻՐԱՆԱԶԳԻՆՍ
(ԶԷԼԵ ԵՒ ԵՐԵՒԵԼԻ)
Ս. Ս. Մարկելին և յատուկ բացատրութեամբ գրուած է օր 11-13 տարեկան աղջիկներ կրնան անձնաքննութիւնը անցնել նոյն իսկ առանց ուսուցչի: Գին 5 դր. զիւր մը 20. 180 1—3

ՏՕԲԹ. ԶԷՐԱԶՆ ՕՂԼՈՒ ԵՐՈՍՏԱՆԵՐԻ
Ս. Ս. Մարկելին և յատուկ բացատրութեամբ գրուած է օր 11-13 տարեկան աղջիկներ կրնան անձնաքննութիւնը անցնել նոյն իսկ առանց ուսուցչի: Գին 5 դր. զիւր մը 20. 180 1—3

Ս. Ս. Մարկելին և յատուկ բացատրութեամբ գրուած է օր 11-13 տարեկան աղջիկներ կրնան անձնաքննութիւնը անցնել նոյն իսկ առանց ուսուցչի: Գին 5 դր. զիւր մը 20. 180 1—3

575